

ELS PROCESSOS DE BRUIXES COM A FONT PER A LA METEOROLOGIA HISTÒRICA: DADES METEOROLÒGIQUES ALS PROCESSOS DE L'ARXIU I BIBLIOTECA EPISCOPAL DE VIC DEL S. XVII

ANNA JIMÉNEZ¹; RAFEL GINEBRA²

¹ ASSOCIACIÓ CATALANA D'OBSERVADORS METEOROLÒGICS.

² PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS.

Paraules clau: *processos judicials, persecució de bruixes, meteorologia històrica*

Witch trials as a source of historical meteorology: meteorological data in trials of the 17th century in the Episcopal Archive and Library of Vic

Summary: *The scarcity or lack of systematic information about meteorology for the centuries covering the Middle Ages means that all meteorological information provided by other historical sources are useful and relevant. There are many sources that have been analysed from this point of view, but in this study we introduce a source that has been ignored until now. It is the trials and, specifically, those trials against supposed witches, focusing our study on all the documents of this type conserved in the Episcopal Archive and Library of Vic. The necessary concision that the communication provides does not enable us to make a detailed analysis of each reference or each meteorological fact recorded, but the essential factor is precisely to compile the references so that they can be taken into account and studied in depth in later work.*

Key words: *trials, persecution of witches, historical meteorology*

L'escassetat o manca d'informació sistemàtica de caràcter meteorològic per als segles de l'edat moderna fa que tota informació meteorològica proporcionada per altres fonts històriques resulti útil i rellevant. Són moltes les fonts que s'han analitzat des d'aquest punt de vista, però en aquest treball volem presentar una font fins ara obviada. Es tracta dels processos judicials i, específicament, els processos contra preteses bruixes, centrant-nos en tots els documents d'aquest tipus que es conserven a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.¹ La necessària concisió que requereix una comunicació no ens permetrà fer una anàlisi detallada de cada referència ni de cada fet meteorològic documentat, però creiem que l'essencial és precisament recollir les referències per tal que puguin ser tingudes en compte i aprofundides en ulteriors treballs.

Els processos de bruixes com a font historiogràfica

En els processos judicials, i molt especialment en els processos de bruixes, s'ha de ser prudent en atribuir versemblança als testimonis i confessions que s'hi recullen. Cal tenir en compte que en aquests processos moltes confessions són fetes sota tortura o sota amenaça de tortura, i sovint fins i tot un cop les acusades ja han estat condemnades a mort. Aquesta circumstància, i tota l'atmosfera de quasi histèria col·lectiva, plena de supersticions, temors, prejudicis i rancúnies, fa que moltes vegades les acusacions siguin, als ulls actuals, absolutament inversemblants i surrealistes. I tanmateix fins i tot en aquestes circumstàncies s'hi recullen fets i elements que han de ser necessàriament reals, ja sigui pel simple fet que resulten intrascendents en el procés o pel fet que la versemblança de l'acusació requereix que alguns elements siguin reals.

La clau rau en el fet que tot i que les declaracions segur que eren forçades i manipulades pels tribunals, aquestes declaracions no podien falsejar les dades en aspectes que la gent havia de conèixer per experiència directa.

Les acusacions que es fan a les bruixes van bàsicament en dues línies: per una banda les acusen de participar en aquelarres i adorar el diable, i aquests fets evidentment no són objectivament demostrables i les acusacions es basen només en declaracions i delacions d'altres acusades o testimonis; per una altra banda, però, els tribunals acusen les preteses bruixes de causar fets negatius com morts de persones o d'animals, malalties, o, pel que ens

1. No és la nostra intenció fer aquí cap estudi sobre el fenomen de la persecució de bruixes i ens remetem a l'abundant bibliografia sobre el tema. Actualment la principal i més actualitzada síntesi és el catàleg de l'exposició: MIQUEL, M. (coord.); ALCOBERRO, A. et al. (2007), *Per bruixa i metzinera: la cacera de Bruixes a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, DL, 231 p.; a banda d'això, és de referència inel·ludible: PLADEVALL I FONT, A. (1974), *Persecució de bruixes a les comarques de Vic a principis del segle XVII*, Barcelona, Els comtes de la Vall de Merlès, 78 p. (reeditat el 1986 a Monografies del Montseny (Viladrau), 1, p. 93-165), que tracta alguns dels processos que utilitzem. Altres reculls són, per exemple, ORRIOLS I MONSET, LI. (1994), *Les bruixes segrestades*, Barcelona, Rafael Dalmau; GARCIA CARRERA, R. (1987), *Caça de bruixes al Vallès*, Terrassa, Egara (Monografies Vallesanes; 4); GINEBRA I MOLINS, R. (ed.) (2007), *Condemnades per bruixes*, Granollers, Museu de Granollers.

interessa, pedregades i coses semblants. En aquest cas, evidentment, els fets objectius (les malalties, morts o pedregades) han d'existir i ser coneguts, perquè si no l'acusació seria absurda. No se les pot acusar de la mort de tal persona si la persona no ha mort, ni se les pot acusar de tal pedregada de tal dia si aquesta pedregada no ha tingut lloc i si no és notori i comunament conegut que és així, perquè si no la versemblança de l'acusació no seria sostenible. I això és el que permet atorgar-hi valor històric, i assumir el document com una font històrica per a aquests aspectes.

Vegem-ho només en un exemple:

...anàrem al rieral que ere devers migdie y les dites Margarida Matheua y na Roura posaren dels unguents que ellas portaven en l'aygua y totes la batérem ab vergas de sangrinyol, que ab aqueixas deya dita Margarida Matheua que la haviem de batre, y invocàrem lo dimoni y isqué un vapor y lo ayre se ennuvolà, y poch après *caygué tanta pedregada que se'n portà tots los blats de dit Spinzella, y arribà a Sobrevia y altres parts circumvehines, que feu molt mal.*²

Evidentment no hi ha cap element per objectivar la batuda d'aigües però sí que s'ha de considerar objectiu el fet de la tempesta. Només la veracitat de la tempesta donava credibilitat a l'acusació, ja que per ser versemblant l'acusació havia de basar-se en fets admesos i coneguts de manera certa i inqüestionable pels membres del tribunal, pel públic assistent, pels testimonis, com és el cas de la tempesta de Sobrevia... Si els haguessin atribuït tempestes en un lloc i/o moment en què la gent sabia que no havien tingut lloc, l'acusació hauria caigut pel seu propi pes.

Els processos de bruixes conservats a l'ABEV

El ric i heterogeni conjunt de fons que es conserven a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, a banda de documents amb referències més o menys tangencials a bruixes o a la bruixeria, conserva un total de sis processos judicials contra persones acusades de bruixeria. Molts d'aquests processos recullen, com a antecedents i com a preteses proves per al judici, notícies i fins i tot còpies d'altres processos, i per tant els sis documents contenen, en tot o en part, tretze processos per bruixeria, que tot i que van de 1373 a 1710 la majoria, onze corresponen al període clàssic de persecució de bruixes del primer quart del segle XVII, concretament als anys 1619-1621. Són aquests:

1. ABEV, Arxiu de la Vegueria de Vic (AVV), processos criminals, 1373. Procés contra Astruga Gainarda, habitant al Mallol. [Cap referència climatològica.]
2. ABEV, AVV, Procés del fisc i el terme de Cabrerès contra les bruixes que hi ha al terme de Cabrerès (1 agost 1619 - 31 agost 1619, 4 juliol 1620 - 14 gener 1621, 21 abril 1621).

2. Número 7 de la taula de més avall.

3. ABEV, AVV, Fisc de la cúria de les baronies de la Mensa Episcopal contra Elisabet Martinas (1619-1620):
 - 3.1. Procés d'Antoni Vila i de Savassona, governador dels termes de Taradell i Viladrau, contra Francesca Trèmol àlies Becada, Maria Joaneta i Antònia Rosquelles (còpia parcial).
 - 3.2. Procés d'Antoni Vila i de Savassona, governador dels termes de Taradell i Viladrau, contra Lluïsa Stranya, viuda, Sperança Marigona, Margarida Puig àlies Cassadora, Margarida Xemenina, Beneta Noguera viuda i Maria Puig y Rosquellas, de la parròquia de Sant Martí de Viladrau (còpia parcial).
 - 3.3. Procés del fisc de la vegueria i batllia de Vic contra Joana Vilara. Part del procés és incorporat com a prova en el procés del fisc contra Valentina Vinyes (còpia parcial).
 - 3.4. Procés del fisc contra Valentina Vinyes, procés incorporat al procés de la cúria de les baronies de la Mensa Episcopal contra Elisabet Martinas.
 - 3.5. Procés contra Elisabet Martinas (1620).
4. ABEV, Arxiu Parroquial d'Avinyó, W/2. Procés davant d'Antoni Vila i de Savassona, senyor i baró dels termes de Savassona, Sau, Tavertet i Serarols, contra Montserrat Quer, Segimona Quer, Marianna Corbera, Francina Solà, Joan Pagès, Margareta Baldà i Jaume Parareda àlies Riba (abans del 3 de gener al 26 abril 1919).
5. ABEV, AVV, Procés contra Mariàngela Boffill, de Manlleu (1706).
6. ABEV, Arxiu de la Cúria Fumada, Procés de Castellterçol:³
 - 6.1. Procés fet a Caldes de Montbui contra Antònia Puig (1619-1620).
 - 6.2. Procés a Granera contra Antònia Salamó (1619-1620).
 - 6.3. Procés a Sabadell contra Guilleuma Ruberta i Joana Sol (1620).
 - 6.4. Procés a Castellterçol contra Elisabet Cerdana i Joana Carrera (1620).

Fenòmens documentats i ubicació geogràfica

El fenomen més recurrent que hem trobat descrit és, amb diferència, el de les pedregades, que hi són esmentades de diferent manera: «gran multitud de pedra», «molta pedra», «molt gran pedregada», «pedra ab molta o gran abundància», «calamarsada»... A banda d'això, trons, llamps, diluvis, temporals... Però també cal recollir la «*boyra*», també esmentada com a «*neula*», o «*fumassa*» —que caldria interpretar com una calitja molt espessa que no arriba a boira baixa i que és molt malsana per als animals, plantes i persones.

Mereixen un esment especial dos fets com són el torterol o espiral de vent al camp de l'Arcarons (l'Esquirol), que es pot datar amb total precisió el 3 d'agost de 1619, o els esments al *diluvi* de 1617, que en estar documentat per altres fonts ratifica el valor dels processos de bruixes com a font.

3. Aquest procés ha estat darrerament editat íntegrament a: GINEBRA I MOLINS, R. (ed.) (2007), *Condemnades per bruixes: Processos judicials al Vallès i al Moianès a principis del segle XVII* (introducció històrica d'Agustí Alcobarro), Granollers, Museu de Granollers, 155 p.

Cal fer notar, en canvi, que no hi ha cap referència a cap fenomen astronòmic.

Pel que fa a la distribució geogràfica dels fenòmens, lògicament està molt estretament relacionada amb el lloc on es fa el procés i amb la procedència de les bruixes. Així, els fets documentats tenen lloc a Osona, la Selva, el Bages, i, a partir del procés de Castellterçol, al Vallès Oriental i Occidental i al Baix Llobregat.

Quadre sistemàtic de la informació meteorològica dels processos

Dels processos esmentats n'hem extret un total de 32 fragments amb informació meteorològica. En total contenen 124 referències meteorològiques (esments a fets o fenòmens meteorològics). De totes maneres, a moltes de les acusades se les considera culpables d'haver participat en els mateixos fets i moltes d'aquestes 124 referències ens remetent al mateix fenomen meteorològic.

Tanmateix, no sempre és fàcil establir si les referències estan relacionades amb un mateix fet perquè un dels inconvenients és que en moltes ocasions la manera en què es descriu el fet i el moment i el lloc on es va produir resulten imprecisos, sobretot pels fets ocorreguts uns quants anys abans. Així, trobem per exemple referències cronològiques com: «alguns quinze anys ha poch més o manco...», «en lo estiu prop passat», «lo any passat als darrés de maix», «en dit temps del sagar ara a fets dos anys poch més o manco», «ha set o vuyt anys, que no'm recorda primament lo temps però recort-me que érem ans de Nadal, un mes o més»... En altres casos les datacions són més concretes com: «lo die de Santa Magdalena y lo endemà del any mil siscents y deset». Sigui com sigui, la repetició de les referències cronològiques i geogràfiques permet refondre les 124 referències en 37 fets o circumstàncies meteorològiques amb un marge d'error bastant petit.

Davant la impossibilitat, per motius d'extensió, d'analitzar un per un cada un dels fets, aportem el quadre en què hem sistematitzat totes les notícies.

Davant la impossibilitat també d'aportar ni que sigui de forma extractada totes les cites de manera contextualitzada n'aportem, en la taula, la referència documental. En apèndix n'aportem només alguns exemples.

Tot i que no totes les referències esmenten exactament tots els mateixos llocs, les coincidències fan versemblant que en realitat es refereixin a un mateix fet meteorològic. De totes maneres hi ha la possibilitat que les referències que a vegades ajuntem com a referents a un sol fet corresponguin realment a més d'un que hagués pogut tenir lloc en àrees properes en un mateix any. L'estiu de 1617 és el més difícil d'establir si les referències responen a un mateix episodi o a més d'un.

Les 124 referències extretes dels processos es poden refondre en 37 fets o circumstàncies meteorològiques:

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.) ⁴
1	1603		Calders, Artés i Granera	molta pedra (dany tres mil scuts)	Antònia Salomó	26/11/1619	(fa uns 16 anys)	6.2. f. 12-15
2	1605	estiu	Sabadell (i entorn)	Pedra (dany 1000 ducats)	Margarida Mimó	28/01/1620	(l'estiu passat ha fet 14 anys)	6.1. f. 4-6
				pedra (danys mil lliures)	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet 14 anys)	6.1. f. 7-10
				pedra per lo present terme de Sabadell y altres parts circumvehines	Guilleuma Roberta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet 14 anys)	6.3. f. 20-25
			[Vallès]	férem caura pedra	Joana Sol	3/01/1620	(estiu passat ha fet 14 anys)	6.3. f. 28-21
			feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620	(quinze anys fa)	6.4. f. 35-39v	
3	1605	?	A la volta de Montserrat	allí férem les serimònias ordinàries batent l'aigua, y de la aigua se isqué una fumassa y poch après caygué pedra, que no fou molta cosa	Antònia Rosquelles	27/05/1620	(quinze anys fa)	3.1. f. 2-3v
4	1607	estiu	Castellar	Pedra (danys més de 1000 lliures)	Margarida Mimó	28/01/1620	(l'estiu passat ha fet 12 anys)	6.1. f. 4-6
				pedra (dany mil y cinc- cetes lliures)	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet 12 anys)	6.1. f. 7-10
			Castellar, S'antiga i cap al mar	pedra (danys molt més de sinch sentes lliures)	Guilleuma Roberta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet 12 anys)	6.3. f. 20-25
				pedra	Joana Sol	3/01/1620	(l'estiu passat ha fet 12 anys)	6.3. f. 28-21
5	1607- 1609		Prop de Font Samallera	calamarsada. No feu gayra mal	Francina Solà	21/02/1619	1607-1609 (fa deu o dotze anys)	4. f. 72v-75v
			Pla Ballador, a Font	pedra	Francina Solà	31/01/1619	No consta data però sembla	4. f. 47v-49
			Samallera, St. Andreu	pedra i fumassa (el tribunal les hi atribueix, ell no confessa)	Joan Pagès	1/02/1619	poder-se identificar amb	4. f. 51v-53v
			de Bancells, Coll de Querós	calamarsada però no feu gaira mal	Joan Pagès	15/02/1619	la referència que el testimoni 17 atribueix a «fa 10 o 12 anys»	4. f. 58-62
6	1608	estiu	Sabadell	férem càurer neulas tant per lo pre- sent terme de Sabadell com per altres parts circumvehines de Vallers, donant de danys molt més de mil ducats	Guilleuma Roberta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet 11 anys)	6.3. f. 20-25

4. Donem com a referència el número de procés segons la llista aportada més amunt, i les pàgines on es troba el fragment. Donem les pàgines d'inici i final de la part del procés que permet identificar la referència de manera contextualitzada (data, declarant, etc.).

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
6	1608	estiu	[Vallès]	férem caura neulas y boyras, que ns ne aportàrem y destruhírem los fruyts de moltas parts del Vallers	Joana Sol	3/01/1620	(l'estiu passat ha fet 11 anys)	6.3. f. 28-21
7	1611- 1612	un mes abans de Nadal o més	Espinzella (Viladrau) i Sobrevia (Seva)	caygué tanta pedregada que se'n portà tots los blats de dit Spinzella, y arribà a Sobrevia y altres parts circumvehines, que feu molt mal	Joana Vilar	31/05/1619	fa set o vuit anys (pot ser que es tracti del mateix fet de 1618 tot i que ni l'any ni l'època no coincideixen)	3.3. f. 10-12
8	1612		Les Agudes / Montseny	caygué un gran devassey ab pedra	Antònia Rosquelles	27/05/1620	(vuit anys ha)	3.1. f. 2-3v
9	1612	estiu	Santa Eulàlia de Ronsana	pedra. danys sinc centes lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet 7 anys)	6.1. f. 7-10
10	1612 o 1613	estiu	Calders	poca de pedra que feu algun poch de mal y no molt a la heretat de la Payssa	Elisabet Cerdà	26/02/1620	(l'estiu passat ha fet 6 o 7 anys)	6.4. f. 44-47v
11	1613		La Castanya	caygué molta pedra, que feu molt de mal a dita parròquia de la Castanya y llochs circumvehins	Esperança Marigó	12/06/1620	Fa uns set anys	3.2. f. 5-7
12	1613		Sant Sadurní d'Osormort	caigué pedra que feu mal a la parròquia de Sant Sadorní y llochs circumvehins	Esperança Marigó	12/06/1620	Fa uns set anys	3.2. f. 5-7
13	1613	estiu	Caldes de Montbuí (i entorn)	Gran multitud de pedra	Jaume Viusà (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 1-1v
				Gran multitud de pedra	Francesc Regassol (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 2v
14	1613	estiu	Granera	férem caure boyra y neula donant molts danys que foren sinc centes lliures	Joana Oliver	21/01/1620	(l'estiu passat ha fet 6 anys)	6.2. f. 15v-17v
				feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620	(l'estiu passat ha fet 6 anys)	6.4. f. 35-39v
15	1613- 1614	prima- vera	Querós i Susqueda	pedra,	Esperança Marigó	12/06/1620	Fa uns set anys	3.2. f. 5-7
				férem càurer pedra, poca cosa	Antònia Rosquelles	27/05/1620	fa sis anys i els arbres tenien ja fulla	3.1. f. 2-3v

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
16	1614	estiu	Caldes de Montbuí (i entorn)	Gran multitud de pedra	Jaume Viusà (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 1-1v
				Gran multitud de pedra	Francesc Regassol (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 2v
				Molta pedra (més de 1000 escuts de danys)	Margarida Mimó	28/01/1620		6.1. f. 4-6
				molta pedra. danys dos mília lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet cinc anys)	6.1. f. 7-10
			Palau Solità	férem caure boyra y neula ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de dany sinch-centes lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet cinc anys)	6.1. f. 7-10
			Caldes de Montbui	donàrem de danys, segons lo que jo judico, dos mil scuts	Antònia Salomó	26/11/1619	(l'estiu passat ha fet cinc anys)	6.2. f. 12-15
			Caldes, Granera i altres	pedra y neula danys quatre mil scuts entre tota la terra ahont passà y caygué dita pedregada	Joana Oliver	21/01/1620	(estiu passat ha fet cinc anys)	6.2. f. 15v-17v
			Caldes, Sabadell i altres parts del Vallès	gran multitud de pedra, dany dos mil ducats	Guilleuma Roberta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet cinc anys)	6.3. f. 20-25
			Caldes, Palau i altres parts del Vallès	molta pedra, danys de més de mil ducats	Joana Sol	3/01/1620	(l'estiu passat ha fet 5 anys)	6.3. f. 28-21
			Caldes	molt gran pedragada (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620	(l'estiu passat ha fet 5 anys)	6.4. f. 35-39v
			Caldes	pedra	Elisabet Cerdà	26/02/1620	1614? (fa uns cinc anys)	6.4. f. 44-47v
			Caldes de Montbui (vinya d'en Regassol)	molta pedra, dany per més de mil scuts	Joana Carrera	27/02/1620	? (fa cinc anys)	6.4. f. 50-53v
17	1615	principis	Granera	férem caure pedra, tot ab la foram sobredita, ab la qual donàrem de dany sinc-centes lliures	Joana Oliver	21/01/1620	6 m. després de trobar el dimoni per primera vegada (que l'estiu passat va fer 5 anys)	6.2. f. 15v-17v

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
18	1615	estiu	Santa Eulàlia de Ronçana	Pedra (danys 1000 lliures)	Margarida Mimó	28/01/1620	(l'estiu passat ha fet 4 anys)	6.1. f. 4-6
				pedra, danys mil lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet 4 anys)	6.1. f. 7-10
19	1615	estiu	Tona (i entorns)	molta pedra	Elisabet Cerdà	26/02/1620	(l'estiu passat ha fet 4 anys)	6.4. f. 44-47v
				molta pedra	Joana Carrera	27/02/1620	(l'estiu passat ha fet 4 anys)	6.4. f. 50-53v
20	1616	estiu	Sant Sadurní- Gallifa/ Vallès	pedra, danys mil lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet tres anys)	6.1. f. 7-10
				pedra, dany mil y sinc sentes lliures	Antònia Salomó	26/11/1619	(l'estiu passat ha fet 3 anys)	6.2. f. 12-15
				pedra, danys mil lliures	Joana Oliver	21/01/1620	(l'estiu passat) ha fet 3 anys	6.2. f. 15v-17v
				pedra dany per més de mil escuts	Elisabet Cerdà	26/02/1620	(l'estiu passat ha fet 3 anys)	6.4. f. 44-47v
				pedra ab molta abundàntia	Joana Carrera	27/02/1620	(l'estiu passat ha fet 3 anys)	6.4. f. 50-53v
				grans temporals, molta pedra, molts notables danys	Guilleuma Robertta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet 3 anys)	6.3. f. 20-25
				pedra molts y notables danys	Joana Sol	3/01/1620	(l'estiu passat) ha fet 3 anys	6.3. f. 28-21
				pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620	(tres anys fa)	6.4. f. 35-39v
				pedra que donà grandíssim dany (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Joana Carrera	19/02/1620	No especifica lloc però és presumible que es refereix al mateix fet	6.4. f. 40-41
21	1617	agost	Aiguafreda	Pedra	Elisabet Martí			3.5. f. 28
				Caigué pedra	Antònia Rosquelles	27/05/1620	No especifica data	3.1. f. 2-3v
				fayeran caure pedra (la hi atribueixen, ella ho nega)	Elisabet Martí	6/07/1620	No especifica data	3.5. f. 24v-25v
				caigué pedra, que feu mal en dita parròchia de Aiguafreda	Esperança Marigó	12/06/1620	«Uns dos anys abans». Seria 1618 però és probable que es refereixi al mateix fet	3.2. f. 5-7

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
22	1617	Santa Magdalena (22 juliol) i l'endemà/ estiu després de segar	Sau	si donà gran dany a la parròquia de Sau y en altre part	Marianna Corbera	30/01/1619		4. f. 44v-46v
				gran pedregada	Francina Solà	31/01/1619		4. f. 47v- 49
				y si caygué pedra (el tribunalí la hi atribueix, ell no confessa)	Joan Pagès	1/02/1619		4. f. 51v- 53v
				se alsà una fumassa y aquí mateix lo mal temps y gran padregada	Joan Pagès	15/02/1619		4. f. 58-62
				férem caura una gran padregada	Francina Solà	21/02/1619		4. f. 72v- 75v
				Pedra (la hi atribueixen, ell no ho admet).	Jaume Riba	6/03/1619		4. f. 80v-82
23	1617	estiu	Caldes de Montbui, casa d'en Regassol, Palau, Plegamans	molta pedra	Jaume Viusà (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 1-1v
				molta pedra	Francesc Regassol (testimoni)	31/10/1619		6.1. f. 2v
			Caldes	Pedra (més de 1000 lliures)	Margarida Mimó	28/01/1620		6.1. f. 4-6
			Palau Solità	Pedra (danys 1200 lliures)	Margarida Mimó	28/01/1620	(l'estiu passat ha fet dos anys)	6.1. f. 4-6
			Palau solità	férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de danys mil scuts	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet dos anys)	6.1. f. 7-10
			Plegamans	férem caure pedra donant de dany . més de vuyt centes lliures	Antònia Salomó	26/11/1619	(l'estiu passat ha fet dos anys)	6.2. f. 12-15
			Caldes	férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, donant de danys mil ducats	Joana Oliver	21/01/1620	(l'estiu ha fet 2 anys)	6.2. f. 15v-17v
			Caldes, Palau, llocs veïns i cap a la costa	pedregada. molts grans danys que entenç són molts milanars	Guilleuma Roberta	2/01/1620	(l'estiu passat ha fet 2 anys)	6.3. f. 20-25
			Caldes, Vallès	férem caura pedra tot en la forma sobradita, tant en lo terme de Caldes com ab altres parts del Vallers, donat molts grans danys	Joana Sol	3/01/1620	(l'estiu passat ha fet 2 anys)	6.3. f. 28-21
			[Vallès]	feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620	(l'estiu passat ha fet 2 anys)	6.4. f. 35-39v

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
23	1617	estiu	[Vallès]	feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620		6.4. f. 35-39v
			[Vallès]	Fer caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Joana Carrera	19/02/1620	No especifica clarament lloc però és presumible que es refereix al mateix fet del Vallès	6.4. f. 40-41
			Santa Eulàlia de Ronçana	caure pedra com de fet ne caygué molta en dita paròchia de Santa Eulàlia de Ronsana y altres paròchias circumvehinas	Elisabet Cerdà	26/02/1620	(l'estiu passat ha fet 2 anys)	6.4. f. 44-47v
24	1617	estiu	[Terrassa]	pedras	Elisabet Cerdà	26/02/1620	(dos anys fa)	6.4. f. 44-47v
				pedra	Joana Carrera	27/02/1620	(l'estiu passat ha fet 2 anys)	6.4. f. 50-53v
25	1617	estiu	Sant Llorenç Savall	calamarsa menuda	Elisabet Cerdà	26/02/1620		6.4. f. 44-47v
				pedra	Joana Carrera	27/02/1620		6.4. f. 50-53v
26	1617	estiu	Caldes de Malavella	allí férem caure boyra y neula, donant de danys algunes mil lliures poch més o manco	Montserrat Durrius	15/01/1620	(l'estiu passat ha fet dos anys)	6.1. f. 7-10
27	1617	principi d'hivern		nos ajuntàrem (...) en la muntanya més enllà de Sant Sagimon y los dias següents fou aquell gran diluvi que feu tant de mal	Antònia Rosquelles	27/05/1620	(quan fou lo diluvi en lo principi de l'hivern ha fet dos anys)	3.1. f. 2-3v
28	1618	abans de segar, finals de maig, vers les dues, passat migdia	Espinzella, Masvidal (Viladrau) i Sobrevia la Serra i Fàbrega (Seva)	poch caygué molta pedra en las aratats de Spinsella y Sobravia (el tribunal la hi atribueix però ella no ho reconeix)	Valentina Vinyes (acusada)	19/07/1619		3.4. f. 21-21v
				caygué molt gran padregada en la mia aratat y del Mas Vidal, Sobravia de Terasolla y altras circunveynas, que se'n aportà tot [f. 23] lo splet de blat y altres grans y fruytes	Antoni Espinzella (testimoni)	3/08/1619		3.4. f. 22v-23
				se mogué ten gran temporal que venia devès Vilalleons y Viladrau que me'n portà la pedra tot lo splet de blat y altres grans y la fruyta y aglans, perquè se'n portava y scapsava los brots dels arbres de tal manera que'm donà molt dany perquè me matà més d	Gabriel Sobrevia (testimoni)	3/08/1619		3.4. f. 23

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
29	1618	juny (estiu)	Tavertet	férem caura pedra	Segimona Quer	26/01/1619		4. f. 40v
				en aqueix temps caygué dita padre- gada en la parròquia de Tavertet	Marianna Corbera	30/01/1619		4. f. 44v- 46v
				Caygué pedra	Francina Solà	31/01/1619		4. f. 47v- 49
				Caigué pedra (el tribunal la hi atribueix, ell no confessa)	Joan Pagès	1/02/1619		4. f. 51v- 53v
				Determinaren fer caure pedra i neula (les hi atribueixen, ell no ho admet)	Jaume Riba	6/03/1619		4. f. 80v-82
				Caure pedra	Margareta Baldà	27/04/1619		4. -84 f. 82v
30	1618	juliol	Granera	férem caure pedra ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de danys tant en lo terme de Granera com altres parts dos mil lliures	Antònia Salomó	26/11/1619	(juliol passat ha fet un any)	6.2. f. 12-15
				férem caure molta pedra, ... que donàrem de danys més de dos mília lliures	Joana Oliver	21/01/1620	(juliol passat ha fet un any)	6.2. f. 15v-17v
				Fer caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Joana Carrera	19/02/1620		6.4. f. 40-41
				feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620		6.4. f. 35-39v
31	1618	principis d'agost / agost	L'Ametlla, la Garriga, Caldes, Palau, Plegamans, Sentmenat, Sabadell	pedra, danys més de tres mil scuts	Antònia Salomó	26/11/1619		6.2. f. 12-15
				pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Joana Carrera	19/02/1620		6.4. f. 40-41
				pedra danys més de dos mil lliures	Montserrat Durrius	15/01/1620		6.1. f. 7-10
				molta pedra danys dos milia lliures	Joana Oliver	21/01/1620	(principis d'agost ha fet un any)	6.2. f. 15v-17v
				pedra ab gran abundàntia,	Elisabet Cerdà	26/02/1620		6.4. f. 44-47v
				pedra qui causà molt dany	Joana Carrera	27/02/1620		6.4. f. 50-53v
				pedra, danys de més de dos milia lliures	Guilleuma Roberta	2/01/1620		6.2. f. 15v-17v
				molt gran pedra, donant molts grans danys	Joana Sol	3/01/1620		6.3. f. 28-21
				pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620		6.4. f. 35-39v

Núm.	Any	Mes/ època	Lloc	Circumstància meteorològica	Declarant	Data declaració	Expressió de la data del fet meteorològic	Ref. Doc. (procés- f.)
32	1619	quan los blats eren tendres	Vilalleons	pedra que se'n portà molts blats a Vilalleons	Antònia Rosquelles	27/05/1620		3.1. f. 2-3v
33	1619	maig	Caldes de Montbui, Granera i altres parts del Vallès	Pedra (més de 1000 escuts de dany) Mimó	Margarida	28/01/1620		6.1. f. 4-6
				férem caure pedra tot ab la forma sobredita ab la qual donàrem de dany alguns mil ducats	Montserrat Durrius	15/01/1620		6.1. f. 7-10
				se donaren de danys mil escuts	Antònia Salomó	26/11/1619		6.2. f. 12-15
				férem caure pedra tot ab la forma sobredita, donant de danys mil lliures	Joana Oliver	21/01/1620		6.2. f. 15v-17v
				férem càurer pedra ab la forma sobredita, la qual pedra caygué per lo Vallers donant danys més de mil ducats	Guilleuma Roberta	2/01/1620		6.3. f. 20-25
				feren caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Elisabet Cerdà	19/02/1620		6.4. f. 35-39v
				Fer caure pedra (n'és acusada, sense que ella ho admeti)	Joana Carrera	19/02/1620		6.4. f. 40-41
				férem caure pedra, que feu algun dany a Caldas de Monbuy i altres paròchias circumvehinas	Elisabet Cerdà	26/02/1620		6.4. f. 44-47v
				férem caure pedra	Joana Carrera	27/02/1620		6.4. f. 50-53v
34	1619	03 d'agost	Santa Maria de corcó	Tortrol localitzat en un camp de pèsols de n'Arcarons, anomenat camp d'en Pere Basses. lo qual turturol se me'n aportà tots los pèsols, que no n'í deixà senyal	Joana Antentes	10/8/1620		2 f. 22v-23v
35	1619	estiu	Prop d'Amer	caigué pedra, que n'í havia algunas com lo puny	Antònia Rosquelles	27/05/1620	(estiu proppassat)	3.1. f. 2-3v
36	1620	27 juny	Parròquia de Sta. Maria de Corcó	Pedregada, que se-n aportà tot lo eplet de moltes cases de la dita paròchia de Corcó	Pere Miquel Bach	7/7/1620		2. v f. 9-9
37	sense data		El Brull-La Castanya	caigué pedra, que feu mal en dita parròquia y llochs circumvehins	Esperança Marigó	12/06/1620	¿?	3.2. f. 5-7
			Brull i Seva	trons y lamps y caygué pedra en las parròquias del Brull y de Seva y feu molt mal a Casademunt y al Prat del Brull	Valentina Vinyes	10/05/1619	¿?	3.4. f. 16-17

APÈNDIX

Presentem a continuació, només a tall d'exemple, alguns dels passatges amb referències meteorològiques per ajudar a valorar la font.

2. ABEV, AVV, Procés del fisc i el terme de Cabrerès contra les bruixes que hi ha al terme de Cabrerès (1 agost 1619 - 31 agost 1619, 4 juliol 1620 - 14 gener 1621, 21 abril 1621).

[f. 9]

...

[referència 2 f. 9-9v]

Die martis septima mensis julii anno predicto millesimo sexcentesimo vigesimo, in dicta civitate Vici deposuit et iuravit testis sequens.

⁵Honorabilis Petrus Michael \Bach/ agricola heres mansi Bach parrochie Sancti Laurentii de Duobus Montibus termini de Cappareasio Vicensis diocesis etatis ut dixit viginti quinque annorum (...).

Et interrogatus super curie preventis et denunciatis, et dixit: Señor, lo que jo sé y puch dir [f. 9v] en lo que m interroguen, que *la vigília de Sant Pere més prop passat que ere die de diumenge, jo aní al mas Cos que tinch en la paròchia de Corcó per veure quant mal m-i havia fet la pedra que allí caygué lo die abans⁶ que se-n aportà tot lo explet de moltes cases de la dita paròchia de Corcó,*

[f. 22v]

...

[Referència 2 f. 22v-23v]

Die lune decima mensis augusti anno predicto millesimo sexcentesimo vigesimo.

Joanna Antentes, uxor Petri Antentes laboratoris loci del Esquirol parrochie Beate Marie de Corcó Vicensis diocesis, etatis, ut dixit, quadraginta annorum parum plus vel minus, (...) [f. 23] (...)

Et interrogata super curie preventis et denunciatis, et dixit: Senyor, lo que jo sé y puch dir en lo que vostra mercè me interroga és que lo endemà que Montserrada Torrent, que de present és detinguda en los carcens de Vich a instàntia dels jurats del terme de Cabrerès, \hagué parit/, (...) fonch Àngela Parolera muller de t. Serra àlias Paroler \a la matinada a veurer la

5. Al marge, «cop.», probablement de «copiat» ja que aquest testimoni és inclòs en la còpia parcial del procés que es conserva en la mateixa sèrie de processos.

6. Hi va la vigília de Sant Pere i la pedregada havia tingut lloc el dia abans, per tant, el 27 de juny de 1620. Afectà el mas Cos i moltes cases de la parròquia de Santa Maria de Corcó.

dita Torrenta/ y digué a la dita Torrent, (...), que la Àngela Parolera deie que si ella s'i posava me faria veurer coses que may pus les hauria vistes (...), y après lo endemà⁷ se mogué un gran turturol⁸ de vent y jo tenia una gran pila de pèsols arrencats en un camp den Arcarons dit lo camp de'n Pere Basses lo qual turturol se me'n aportà tots los pèsols, que no n'i deixà senyal, (...) lo turturol no tocà de ningú sinó de mi (...) [f. 23v] (...) y lo del turturol jo no'l viu sinó que u véren los de la casa de Arcarons, qui u digueren públicament per lo lloch del Squirol.

3. ABEV, AVV, Fisc de la cúria de les baronies de la Mensa Episcopal contra Elisabet Martinas.

3.1. Procés d'Antoni Vila i de Savassona com a governador dels termes de Taradell i Viladrau (per Jerònima, vídua de Carles de Vilademany), contra Francesca Trèmol àlies Becada, Maria Joaneta i Antònia Rosquelles. Part del procés és incorporat com a prova en el procés de la cúria de les baronies de la Mensa Episcopal contra Elisabet Martinas.

[Referència 3.1. f. 2-3v]

[f. 2]

...

Die vigesima septima mensis maii anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo vigesimo, in quadam aula sive sala domorum Bartholomei Colomer, lanifici Sancti Genesii de Taradello diocesis Vicensis.

...

Y posada dita Antònia Rosquellas assentada en lo banch dels torments tota nua, sols ab uns panyos de tela, fonch per dit magnífich señor assessor exposat a la dita Rosquelles lo següent: Antònia Rosquelles, ja saps que estàs condemnada a tortura perquè digas la veritat si fores tu la que *setze anys fa* anares en companyia de Francisca Trèmol y Bacada, na Maria Joaneta, na Romeua, na Pentinada, na Riffana, *a la volta de Monserrat*, y si allí vos aparagué lo dimoni, y digas què fereu en dit lloch.

Y per quant dita Antònia Rosquellas no volgué dir la veritat fonch manada abocar en lo banch, y, lligada, fonch manat als ministres de la tortura tirassen la corda, y dita Rosquelles respongué: Senyors, yo us ho diré tot, senyor. *Alguns quinse anys ha* poch més o manco que Maria Joaneta y Serrat me ensenyà lo art de Bruxa (...), y *al cap de poch dias nos ne*

7. El part té lloc la matinada de l'1 d'agost, dia de Sant Pere i Sant Feliu (veure f. 2v declaració de Caterina Vilaró, f. 3v declaració de Joana Antentes, f. 4v declaració de Montserrat Torrent, l'acusada). L'endemà, dia 2, Àngela Paroler anà a veure la dita Torrent i li digué faria veure a Joanna Antentes coses que no havia vistes mai, «i lo endemà se mogué un gran turturol». El torturol, per tant, hauria tingut lloc el 3 d'agost de 1619.

8. Torturol, espiral de vent, o de fum.

anàrem untadas dels unguents que na Bacada portava a la volta de Montserrat a una muntanyota en companya de na Masromeua, na Riffana, na Pentinada que han penjadas per bruixas y na Bacada y dita Maria Joaneta y yo, y quant forem en dita Muntanyota nos aparegué lo Satanàs (...), y dit dimoni nos digué y exortà que féssim caure pedra, y axí dita Bacada se tragué dels angüents que aportava y en una aigua que y ha allí férem les serimònias ordinàries baten l'aigua, y de la aigua se isqué una fumassa y poch après caygué pedra, que no fou molta cosa, (...) y me recorde que quant fou lo diluvi en lo principi del ivern ha fet dos anys nos ajuntàrem (...) en la muntanya més enllà de Sant Sagimon y allí nos isqué lo dimoni molt letjàs, mal fargat, y devant d'ell férem los conjurs ordinaris que se acostuman fer per fer càurer pedra y nos ne tornàrem a casa, y los dias següents fou aquell gran diluvi que feu tant de mal (...) y també me recorda que alguns quatra anys fa que na Robina me digué un dia a la sagrera de Viladrau que ella havia mort un minyó de Gaspar Vila de Viladrau, que li havia tret lo fetge per lo costat y que quant ho feu y eran na Bacada y na Joaneta, y també me digueren na Bacada y na Joaneta que havian neulats los aglans del bosch d'en Vila, y també me recorde que alguns vuyt anys ha poch més o manco que yo, na Verges, na Pentinada, na Robina, na Bacada, na Joaneta, en t. , anàrem a las Hagudas de Monseny y allí en una fonteta que y ha un poch lluny de Sant Marsal y allí férem los conjurs ordinaris que caygué un gran devassey ab pedra y de qui enfora nos ne tornàrem cada una en casa sua. (...) y també me recorda que altra volta en lo estiu prop passat nos ajuntàrem prop de Mer, que y érem anadas untadas per los ayres en un pinetar, que y erem ditas Bacada, Joaneta, na t. , en t. , y na Bacada tragué dels angüents y férem allí en l'aigua que y havia los conjurs ordinaris y caygué pedra, que n'i havia algunes com lo puny, y de qui n' fora nos ne tornàrem cada una untadas per los ayres a casa sua, y també me recorde que alguns sis anys fa poc més o manco que los arbres tenian ja fulla, que'ns aplegàrem prop la casa [f. 3v] de Masjoan d'Espinelbes (...), y allí nos untàrem dels angüents aportava na Bacada y per los ayres nos ne anàrem de part de munt de Ozor, y allí trobàrem lo dimoni y lo adorarem y tingué tractes carnals ab nosaltres y dita Bacada se tragué dels angüents y los spargí destrampats ab aygua per los ayres per neular los aglans y de aquí n' fora nos ne anàrem a Carós y a Sosqueda, que y férem càurer pedra, poca cosa, y de aquí nos ne tornàrem que no'm recorda ahont baxàrem dels núvols, y també me recorde que entany quant los blats eren tendres nos ne anàrem a Vilalleons y en una serrota nos ajuntàrem na Joaneta, na Bacada, na t. , na t. , en t. , y allí trobàrem lo dimoni qui tingué tracts carnals ab tots nosaltres, y devant d'ell ballàrem y lo adoràrem y després férem los conjurs ordinaris per a fer càurer pedra com defet ne caygué, que se'n portà molts blats a Vilalleons (...), y altre volta me recorda que'ns ajuntàrem en una bassa que li diuen la Llobera, que és de sobre Figarola de Seva, que y érem na Jauma Martina, muller de Jaume Martí de Seva, na Bacada, na Joaneta, na t. . ., na Jaume Stranya y duas de altres que yo no conexia, que deyan éren [f. 4] de Seva, que anaven com a viudas, y aquí nos untàrem y nos ne anàrem per los ayres fins a Ayguafreda, y allí en un torrent férem los conjurs ordinaris y caygué pedra, y nos ne tornàrem després cada una en sa casa.

6. ABEV, ACF, Procés de Castellterçol⁹

6.1. Procés fet a Caldes de Montbui contra Antònia Puig

[referència 6.1. f. 7-10]

(...)

[f. 7]

Die sabbati XVIII mensis januarii anno a Nativitate Domini MDCXX, in dicta villa calidarum fuit processada ad exequendum torturam provisam in persona Monserrate Durrius, sub forma sequentis:

(...)

[f. 7v]

(...)

«Monserrada Durrius, ja saps estàs condempnada a mort y a que sies turmentada pera què digues quines persones en ta companyia han usat lo art de bruxeria en los apleschs y ajusts has tinguts ab lo dimoni, y en tot y ha tot vulles dir la veritat y no vulles que tes carns sien macedades, y en tot vulles dir la veritat». E vist no volie dir la veritat fonch manada abocar sobre lo banch de dit turment y fonc manada lligar los braços al revés, mà a colso, dix: «Mare Déu ajudau-me, senyor deslligau-me, senyor deslligau-me qu ejo diré la veritat», e fonch manada tràurer de dit banch, i asseguda sobre una cadira dix: «Senyor, és molta veritat que *est estiu passat a fets sinc anys* ani jo deposant des de la present vila de Caldes en companyia de Elisabet Rossella en lo Puig de Aguilar del present terme de Caldes de Montbuy, bisbat de Barcelona, ahont y havien moltes bruxes y bruxots (...) y després que hagué tingut tracte ab totes nosaltres nos ne baxàrem a uan aygua que y ha en lo peu del dit Puig de Aguilar y en presentia mia na Rossella y llansà unes pols de metzines y batèrem l'aygua dient «senyor donau-nos pedra seca que caygue sobre lo terme de Caldes», deyem les de Caldes, y les altres dels demés llochs quiscuna lo demanave per los llurs llochs, per la gent y tenien de tema, y encontinent se alsaren grans núvols y tempestats y quiscuna de nosaltres se'n muntà sobre de son dimoni en form ade cabró y jo muntí també sobre del meu, lo qual se deia Hupa, que me'l donà lo senyor la primera vegada lo viu i l'adorí y nos ne muntàrem sobre dels núvols y deyem entre nosaltres y *estàvem demanant que caygués pedra com de fet ne caygué molta tant per lo terme de Caldes com altres parts, donant molts grans danys que donàrem de danys dos milia lliures* poch mós o manco, i·ns ne baxàrem en terra y allí nos dexà lo dimoni a hont havíem dexada la roba y nos tornàrem a vestir y quiscuna de nosaltres no ne tornàrem a nostres cases.

9. Aquest procés ha estat darrerament editat íntegrament a: GINEBRA I MOLINS, R. (ed.) (2007), *Condemnades per bruixes: Processos judicials al Vallès i al Moianès a principis del segle XVII* (introducció històrica d'Agustí Alcoberro), Granollers, Museu de Granollers, 155 p.

(...)

[f. 8v]

(...)

Més dich senyor que és molta veritat que *est estiu prop passat a fets dos anys* me ajuntí jo testimoni deposant en lo forn d'en Camp de Padrós del present terme de Caldes en companyia de les que tinch anomenades de la present vila de Caldes, (...) [f. 9] (...) y nos ne anàrem a casa den Padró de Pulinyà y parròchia de Sant Menat, y és veritat que jo no puch dir quala de la camarada y entrà pera matar una mula, que li matàrem a dit Padró ab metzines o altrament, y de aquí nos ne anàrem de la mateixa manera a Caldes de Malavella, y *allí férem caure boyra y neula, donant de danys algunes mil lliures poch més o manco*, (...)

Més dich, senyor, que *est estiu prop passat a fets tres anys* me ajuntí jo la deposant en companyia de totes les sobredites a uns plans més enllà de Sant Sadorní del terme de Gallifa, ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem i l'adoràrem y tingué tracte ab nosaltres y *férem caure pedra batent una aygua quey ha allí serca, tot ab la forma sobredita, donant de danys mil lliures*, ans més que manco, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

Més dich, senyor, que és molta veritat que en *los principis del mes de agost prop passat a fet un any* me ajuntí jo deposant ha una serreta entre la Mella¹⁰ y la Garriga, en companyia de totes les sobredites, ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem i l'adoràrem y tingué tractes ab nosaltres y *férem caure pedra batent una aygua que y ha allí serca, tot ab la forma sobredita, donant de danys més de dos mil lliures*, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

[f. 9v]

Encara més dich, senyor, que és molta veritat que en lo mes de *maig prop passat* me ajuntí jo deposant en companyia de les sobredites y anomenades en Montbuy, ahont nos aparegué lo dimoni ballàrem i l'adoràrem y tingué tracte ab nosaltres y *férem caure pedra tot ab la forma sobredita ab la qual donàrem de dany alguns mil ducats poch més o manco*.

Més dich, senyor, és molta veritat que *lo estiu passat a fets catorze anys* aní jo deposant en companyia de les que tinch anomenades de Caldes a la riera de Ripoll de bax de un bosch de don Phederich Meca, terme de Sabadell, ahont y eren també les de Sabadell y les demés tinch anomenades, ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem, lo adoràrem y tingué tracte ab nosaltres, y batérem l'aygua y *férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, donant de danys mil lliures*, ans més que manco, y de aquí nos ne tornàrem en nostres cases.

Més dich, senyor, és molta veritat que en *lo estiu passat a fets dotze anys* me ajuntí jo deposant en la riera de Castellar en companyia de totes les sobre anomenades, ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem i l'adoràrem, tingué tingué (sic) tracte ab nosaltres y batérem l'aygua y *férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, donant dany mil y sinc- centes lliures*, poch més o manco, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

10. L'Ametlla del Vallès.

Encara més dich, senyor, que és molta veritat que *est estiu passat a fets sinch anys* me ajuntí jo deposant en una serra de Palau en companyia de les sobredites ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem i l'adoràrem y tingué tracte ab nosaltres y *férem caure boyra y neula ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de dany sinch-centes lliures* poch més o manco, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

Més dich senyor que *est estiu passat a fets dos anys* me ajuntí jo deposant en companyia de totes les sobredites en la riera de Palau, ahont nos aparegué lo dimoni, ballàrem i l'adoràrem y tingué tracte ab nosaltres y *férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de danys mil scuts* poch més o manco, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

Més dich, senyor, que *est estiu passat a fets quatre anys* me ajuntí jo testimoni deposant en companyia [f. 10] de totes les sobredites en una riera de Santa Eulàlia de Ronsana, ahont nos aparegué lo dimoni, i ballàrem i l'adoràrem y tingué tracte ab nosaltres y *férem caure pedra batent l'aygua tot ab la forma sobredita, ab al qual donàrem de danys mil lliures* poch més o manco, y de aquí nos ne tornàrem a nostres cases.

Més dich, senyor, en descàrrech de ma consentia, que *est estiu passat a fets set anys* me ajuntí jo deposant en companyia de totes les sobredites en la riera de Santa Eulàlia de Ronsana, prop del molí d'en Comes, ahont nos aparegué lo dimoni devant del qual ballàrem i l'adoràrem, tingué tracte ab nosaltres y batérem l'aygua y *férem caure pedra, tot ab la forma sobredita, ab la qual donàrem de danys sinc centes lliures* poch més o manco, y de aquí nos ne tornàrem quiscuna de nosaltres en sa casa».